

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНУ «ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»
УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ К. Д. УШИНЬСЬКОГО
РАДА ДИРЕКТОРІВ ЗАКЛАДІВ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
ВСП «ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ТРАНСПОРТУ ТА КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НУ «ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

**МОВА Й ЛІТЕРАТУРА У ВИМІРАХ
СЬОГОДЕННЯ: МОВОЗНАВЧИЙ ТА
ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ АСПЕКТИ
(до Міжнародного дня рідної мови)**
Матеріали
IV Всеукраїнської
науково-практичної конференції
педагогічних, науково-педагогічних працівників та
студентів

*Перелік міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій
у 2024 році (Лист ІМЗО від 04.01.2024 №21/08-7)*

Чернігів
21 – 22 лютого 2024 року

УДК 811. 161.2 (076.6)

M75

Рекомендовано Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ ім. М. Гоголя)
Протокол № 10 від 29.02.2024 р.

Редакційна колегія:

- Новомлинець О.О. ректор Національного університету «Чернігівська політехніка», доктор технічних наук, професор, заслужений працівник освіти України, лауреат Премії Кабінету Міністрів України
- Радченко В.М. голова Ради директорів закладів фахової передвищої освіти Чернігівської області, директор Відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж транспорту та комп'ютерних технологій Національного університету «Чернігівська політехніка», кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України
- Заліський А.А. ректор Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського, кандидат філософських наук, доцент, заслужений працівник освіти України
- Давидова Т.М. начальник відділу професійної, вищої освіти і науки Управління освіти і науки Чернігівської обласної державної адміністрації, кандидат педагогічних наук
- Грона Н.В. доктор педагогічних наук, доцент, викладач-методист, голова циклової комісії викладачів української мови і літератури Комунального закладу «Прилуцький гуманітарно-педагогічний фаховий коледж імені Івана Франка» Чернігівської обласної ради
- Ковальова І.О. кандидат філологічних наук, доцент кафедри філософії і суспільних наук Національного університету «Чернігівська політехніка»
- Молочко С.Р. завідувач кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання, методист відділу суспільно-філологічних дисциплін Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д.Ушинського, регіональний координатор мовно-літературної освітньої галузі НУШ
- Ющенко В.В. голова методичного об'єднання викладачів філологічних дисциплін закладів фахової передвищої освіти Чернігівської області, викладач-методист Відокремленого структурного підрозділу «Фаховий коледж транспорту та комп'ютерних технологій Національного університету «Чернігівська політехніка»

- M75 **Мова й література** у вимірах сьогодення: мовознавчий та лінгводидактичний аспекти: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції педагогічних, науково-педагогічних працівників та студентів (м. Чернігів, 21-22 лютого 2024 р.). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024. 436 с.

Збірник містить статті учасників IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Мова й література у вимірах сьогодення: мовознавчий та лінгводидактичний аспекти», яка була присвячена Міжнародному дню рідної мови. Дослідники різних фахових рівнів ставлять і розв'язують проблеми широкого наукового діапазону в галузі філології та лінгводидактики.

Для науково-педагогічних працівників, магістрів, магістрантів, учителів.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, власних імен, географічних назв, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей. Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», під час використання наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковим.

УДК 811. 161.2 (076.6)

© НДУ ім. М. Гоголя, 2024

Гейдел А.М. СПЕЦИФІКА РОБОТИ З ПРИКАЗКАМИ ТА ПРИСЛІВ'ЯМИ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	148
Гирич В.В. СУЧАСНІ ЗАСОБИ НАОЧНОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ ФІЛОЛОГІЧНОГО ЦИКЛУ	152
Гордієнко І.М. ФОРМУВАННЯ МЕДІАГРАМОТНОСТІ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)	154
Губа О.П. ВПЛИВ ІНШОМОВНОЇ ЛЕКСИКИ В СПОРТИВНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ НА САМОБУТНІСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	157
Гужва О.І. ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	159
Довгоруц О.П. ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ FORMATION OF THE KEY COMPETENCIES OF STUDENTS' LANGUAGE PERSONALITY DURING FOREIGN LANGUAGE CLASSES IN PROFESSIONAL PRE-HIGHER EDUCATION ESTABLISHMENTS	162
Зелінська О.М. ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-СЕРЕДОВИЩА НА ВЖИВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ СЕРЕД КОРИСТУВАЧІВ	165
Кабаненко А.М. ОСУЧАСНЕННЯ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК МОЖЛИВІСТЬ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО СПЕЦІАЛІСТА	168
Карач Н.М. ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	172
Кашуба Н.В. ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ В ПОЧАТКОВОМУ КУРСІ «УКРАЇНСЬКА МОВА»	174
Кизименко О.М. ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ОСВІТИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ	176
Ковальова І.О. СТРУКТУРНА ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАГАДКИ	179

Кашуба Наталія Вікторівна,
кандидат філологічних наук, викладач вищої категорії
Фахового коледжу «Універсум» Київського столичного
університету імені Бориса Грінченка,
n.kashuba@kubg.edu.ua

ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ В ПОЧАТКОВОМУ КУРСІ «УКРАЇНСЬКА МОВА»

Анотація. *Основна мета полягає в розробці й науковому обґрунтуванні методики формування мовної особистості здобувача освіти на основі реалізації принципу формування на уроках української мови, яка своїм змістом і методами, засобами й організаційними формами забезпечуватиме становлення мовної особистості молодшого школяра відповідно до вимог Нової української школи.*

Ключові слова: *освітнє середовище, здобувачі освіти, мовна особистість, мовленнєва діяльність, види, комунікативна компетентність.*

Актуальність дослідження зумовлено змістом нової української школи, яке спрямовано на вдосконалення підходів, що формують ефективне освітнє середовище для дитини. Зміст має бути підпорядкований комплексним потребам виховання мовної особистості.

Одним з найважливіших показників рівня культурної людини, її інтелекту є мова. Змістова лінія «Досліджуємо мовлення» у Державному стандарті початкової ланки освіти й чинній навчальній програмі є дуже важливою. Вона передбачає розвиток усного і писемного мовлення учнів, їхнє вміння користуватися мовою як засобом спілкування, пізнання і впливу [1].

Уроки української мови в початкових класах – це не тільки уроки, на яких збагачується словниковий запас, вдосконалюються уміння та навички володіння мовою, а й втілюються головне завдання – формування мовної особистості здобувача освіти 1 та 2 циклу.

Проблема структури і змісту мовної особистості є досить складною і багатоаспектною, тому вона є предметом вивчення в соціології, філософії, психології, мовознавстві, педагогіці, лінгводидактиці. Усі представники цих наук об'єднані навколо однієї проблеми – з'ясувати структуру і зміст феномену особистості в її мовленнєвій діяльності.

Останнім часом виокремились два основних аспекти в дослідженні мовної особистості – лінгвістичний і лінгводидактичний. Це закономірно, оскільки, з одного боку, важливо встановити структурні елементи та рівні мови, якими повинна оволодіти людина, а з другого, визначити коло для здобувачів освіти необхідних теоретичних мовних знань, мовленнєвих і комунікативних умінь і навичок для успішного спілкування літературною мовою у різних життєвих ситуаціях [2, с. 75].

Мовна особистість – це інтегрована, структурована певними елементами, пов'язаними з мовою, мовленням та комунікацією, особистість, яка тісно пов'язана з процесами соціалізації та адаптації людини в суспільстві. Дослідники одноставно вбачають у структурі мовної особистості три взаємопов'язані складові, які послідовно і поетапно слугують формуванню і розвитку мовної, мовленнєвої та кому-

нікативної компетентностей. У своїй сукупності всі вони так чи інакше пов'язані з мовленнєвою діяльністю людини і сприяють становленню мовної особистості.

В умовах шкільного навчання мовленнєва діяльність зумовлюється відповідним мотивом і навчальним завданням, орієнтованим на опанування школярами комунікативної функції мови, тобто йдеться про засвоєння мовлення, що є індивідуальним виявленням і механізмом мови. Мовлення являє собою також основний спосіб навчального спілкування.

Кожна мовленнєва дія має чотирифазову динамічну структуру, кожна фаза відповідає певному етапу породження зв'язного висловлювання, зокрема:

- орієнтуванню в умовах мовленнєвої ситуації;
- плануванню висловлювання;
- реалізації програми висловлювання;
- контролю за власною мовленнєвою діяльністю.

Для повного і глибокого розуміння процесу спілкування в усній чи писемній формі необхідно знати, що породження будь-якого висловлювання ґрунтується на певному комунікативному завданні, яке керує процесом формування задуму через орієнтування в умовах комунікативної ситуації.

Аналіз і теоретичне узагальнення науково-методичної літератури за темою дослідження дають нам змогу виявити основні особливості розвитку всіх видів мовленнєвої діяльності учнів початкової школи. Головними серед них є такі:

1. Розширення функцій мовлення.
2. Практичне оволодіння видами і формами мовленнєвої діяльності.
3. Відсутність в учнів початкових класів сформованих умінь і навичок вільно будувати усні і писемні висловлювання.
4. Відсутність потреби в забезпеченні мовної виразності власного висловлювання й адекватності сприйнятої адресатом інформації, несформованість умінь контролювати висловлену думку, вносити при необхідності відповідні корективи.

Таким чином, можемо констатувати, що проблема оволодіння учнями навичками різних видів мовленнєвої діяльності в методиці розроблена ще недостатньо. Ці та інші аспекти зазначеної проблеми потребують подальшого вивчення.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти. Міністерство освіти : веб-сайт. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.01.2024).
2. Мамчур Л. І. Формування мовної особистості в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». Академічна культура дослідника в освітньому просторі: зб. мат. міжнар. науково-практ. конф. (м. Суми, 17 травня 2018 р.) / за ред. О. М. Семеног. Суми: Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2018. С.74–78.
3. Петрик О. Реалізація комунікативно-діяльнісного підходу у мовно-мовленнєвій освіті молодших школярів. Початкова школа. 2019. № 6. С.39-43.
4. Пономарьова К. І. Формування комунікативної компетентності молодших школярів у процесі навчання української мови: методичний посібник. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. 88 с.